THEOLOGORVM VENETORVM IOAN. MARSILII, PAVLI VENETI, FR. FVLGENTII,

Ad Excommunicationis, Citationis, & Monitionis Romanæ; Sententiam in ipsos latam

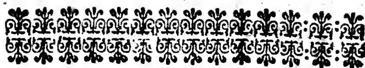
RESPONSIO.

VENETIIS,
Apud ROBERTVM MEIETTI.

M. DC. LXXIII.

IOANNES MARSILIVS
Presbyter Neapolitanus Sacræ Theologiæ Doctor.

CATHOLICÆ VERITATIS audiendæ studiosis S.

ERBVM Dei non est alligatum, inquit Paulus 2. ad Tim.2. Idcirco vobis (Catholicæ Veritatis Studiosi) per me nota fieri his literis nonnulla oportet, quæ si nunc dissimularem, postea sine fructu dicerem cum Propheta Psalm.31.quoniam tacui inueterauerunt ossa mea, ab illis, qui vt Paulo V. R. Pontifici rem gratam facerent Venetam Christianissimam, atque à suo exortu semper Catholicam Rempubli-

cam ſuis ſcriptis hactenus perſecuti ſunt. Multi libelli partim tacitis, partim ementitis, partim propriis præpoſitis nominibus in lucem editi fuerunt. In quibus plerique Viri Docti, atque Catholici præter multas Propoſitiones ſuſpectas de hæreſi, erroneas, temerarias, ſcandaloſas, ſeditioſas, calumnioſas, de iure, & de facto manifeſto falſas, nonnullas etiam Hæreticas: quarum oppoſitæ expreſsè leguntur in Sacra Scriptura ab ipſis auctoribus minus fortaſſe conſideratè prolatas fuiſſe animaduerterunt, inter quas præcipuè ſequentes numerantur.

Prima eſt: *Principes ſeculares nullam habere poteſtatem ſupra clericos habitantes in ſuis Dominiis neque de iure diuino, neque de iure humano.* Hæc propoſitio habetur in Reſponſione Bellarm. ad Octo Propoſitiones.

nes. propositione 1. §.1. & clarius in Responsione ad oppositiones R. P. M. Pauli §. 3. Cuius opposita est illa prima Petri. cap. 2. qui cum illos ad quos scribebat appellasset *gentem sanctam, & regale Sacerdotium*, sic concludit: *Subiecti igitur estote omni humanæ creaturæ propter Deum, siue Regi quasi præcellenti, siue Ducibus tanquam à Deo missis ad vindictam malefactorum, laudem vero bonorum, quia sic est voluntas Dei.* Vbi expressè loquitur de subiectione in Iudiciis, quam subiectionem dicit esse ex voluntate Dei, ac proinde de iure diuino. Est etiam manifestè contra Paulum ad Romanos cap.13. *Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit.* vbi cum *omnem* dicit, neminem excipit. & loquitur literaliter de Principibus secularibus contra Hæresim modernam Anabapti-

ſtarum, quæ iam tum inſurgebat, quæque negat eſſe vllam poteſtatem laicam de iure diuino, quæ, proh dolor, nunc videtur nimium inualeſcere.

Secunda eſt: *Poteſtatem Principis ſuper laicos non eſſe de iure diuino.* Hæc habetur in Reſpon. Bellarmini, ad Propoſ. 5. §. vltimo. Cuius oppoſita eſt Sap. 6. vbi conuertens Sapientia Dei ad reges ſermones ſuos: *data*, inquit, *eſt à Domino Poteſtas vobis.* Prou. 8. *Per me Reges regnant*, Matth. 22. *Reddite quæ ſunt Cæſaris Cæſari.* Ad Rom. 13. *omnis poteſtas eſt à Deo.* prima Petri c. 2. *Subiecti eſtote omni humanæ creaturæ propter Deum, ſiue regi quaſi præcellenti, ſiue Ducibus tamquam à Deo miſſis in vindictam malorum, laudem vero bonorum, quia ſic eſt voluntas Dei.*

Tertia eſt: *Poteſtatem, quam Chri-*

ſtus

ſtus Dominus dedit Petro, & ſucceſſoribus eius tanquam ſuis Vicariis eſſe illimitatam, & abſolutam. Habetur hæc Propoſ. in Reſponſione Bellarmin.ad propoſ.4. §.1. Cuius oppoſitæ ſunt omnes illæ in quibus eſt ipſius poteſtatis limitatio: videlicet: *Exemplum dedi vobis; vt quemadmodum ego feci ita & vos faciatis,* Io. 13. *Reges gentium dominantur eorum: vos autem non ſic.* Lucæ 22. *Sicut miſit me pater, & ego mitto vos.* Io.20. *Non eſt diſcipulus ſuper magiſtrum,* Io. 13. præterquam quod eſt erroneum dicere etiam omnem Chriſti ſpiritualem poteſtatem fuiſſe ab eo, Petro, & ſucceſſoribus eius communicatam, vt Theologi omnes fatentur.

Quarta eſt: *S. Paulum fuiſſe Prædicatorem gentium, & non Chriſti Vicarium.* Hæc habetur in libello

illo famoso edito ementito nomine Io. cuiusdam Philothei Bononiæ in Typographia Archiepiscopali in Responsione ad obiectionem XVI. Cuius opposita est apud ipsummet Paulum ad Galatas. cap.2. vbi rationem reddens cur restiterit in faciem Petro, eo quod non rectè ambularet in veritatem Euangelij. *Qui* inquit, *operatus est Petro in Apostolatum circumcisionis, operatus est & mihi inter gentes.* Et in Canone Catholicæ, & vniuersalis Ecclesiæ: *Vt gregem tuum Pastor æterne non deseras, sed per beatos Apostolos tuos continua protectione custodias, quos operis tui Vicarios, eidem contulisti præesse.* Pastores fuerunt enim omnes Apostoli Christi Vicarij æqualis auctoritatis, omnes episcopos creauerunt, omnibus dictum est: *Quæcumque alliganeritis super terram, erunt*

ligata

ligata & in cœlis.

Quinta eſt, *Qui Hoſtiam à Sacerdote interdicto conſecratam adorant eſſe Idololatras.* Habetur in multis manuſcriptis inſtructionibus à quibuſdam profugis religioſis ſuis pœnitentibus relictis. Huius oppoſita expreſsè eſt Matth.26. *Hæc quotieſcumque feceritis, facite in meam commemorationem.* non enim ablata poteſtate Iuriſdictionis auferri poteſt Poteſtas ordinis per indelebilem characterem impreſſa, imo neque omnino auferri poteſt poteſtas etiã iuriſdictionis V. C. in caſu neceſſitatis, licet contrarium habeatur in illa inſtructione ad populos impreſſa, ſine nomine auctoris, & loci Impreſſionis, de qua infra.

Has Propoſitiones, dum ego non tanquam Iudex, neque enim me æſtimo ſupra id quod ſum, ſed tan-

quam Catholicus, ac priuatus Doctor, pro Ecclesiæ vtilitate discutio, & pro defensione Iustissimæ causæ DD. meorum Venetorum examino, non sapiens plusquam oportet sapere, sed ad sobrietatem nimirum, vt saltem ab auctoribus ad remouendum scandalum explicentur, qua in re cum ipsi Pontifici, tum Ecclesiæ vniuersæ sine dubio præstatur obsequium: Schedula tenoris sequentis contra me Romæ affixa, & publicata fuit ad instantiam cuiusdam Ludouici Boidi fiscalis, vt ipse se nominat.

De

De Mandato Illustrißimorum & Reuerendißimorum DD. Cardinalium contra hæreticam prauitatem generalium Inquisitorum.

HIc denunciatur excommunicatus presbyter Ioannes Marsilius de Neapoli Venetiis degens ex aduerso principalis, & declaratur incidisse, & incurrisse in pœnam excommunicationis maioris latæ sententiæ; confiscationis omnium, & singulorum bonorum suorum mobilium & immobilium, iurium & actionum præsentium & futurorum, priuationis omnium, & singulorum beneficiorum Ecclesiasticorum, pensionum, officiorum, & dignitatum quarumcunque, inhabilitatisque ad illa & ad alia in futurum obtinenda, & in alias pœnas, & censuras Ecclesiasticas contentas in litteris moni-

torialibus, & citatoriis contra ipſum decretis, exequutis, & in actis iudicialiter reproductis, ob illarum non paritionem. Inſtante R. D. Ludouico Boido Procuratore fiſcali S. Romanæ, & vniuerſalis Inquiſitionis.

Locus ſigilli.

Quintilianus Adrianus Not.

Romæ ex Typographia Vaticana. 1606.

QVam ego appellatam denunciationem, vt legi, ſtatim nullam, atque inualidam eſſe ſalua reuerentia, quam Sedi Apoſtolicæ ſemper detuli, tenui, atque defendi, quod etiam hoc meo ſcripto nunc teneo, defendo, vobiſque omnibus notum ac manifeſtum eſſe vehementer cupio. primo quia de numero Iudicum expreſsè, ac ſingillatim non excipitur Cardinalis Bellarminus, qui contra me ſcripſit, & quem

quem contra ego ſcripſi, ſcribóque, qui meus eſt Publicus, & Notorius aduerſarius: ſecundo quia cum literis citatoriis & monitorialibus, de quibus in ea mentio fit, ob iuſtiſſimas cauſas parere nec debuerim, nec potuerim, cumque meæ literæ Proteſtationis, Excuſationis, Petitionis, Oblationis, Profeſſionis fidei, Dictionis de nullitate, & in caſu quo &c. Appellationis coram Notario, & Teſtibus præſentatæ, acceptatæ, & Romam à Miniſtris Sancti Officij Inquiſitionis Venetiarum tranſmiſſæ, imo typis impreſſæ, & pro iuſtitia meæ cauſæ per multa loca diffuſæ fuerint, nihilominus prædicti iudices de illis nulla facta mentione ad ſententiam proceſſerunt, quam etiam callidè ſine nota Diei prolationis ipſius, ſiue affixionis impreſſerunt. Quod vt clarius omnibus

conſtet

constet meas literas, quibus ipsorum literis citatoriis respondi, facta prius occasionis mentione, quare citatus fuerim, hic subiiciam.

Postquam quidam Religiosi qui ob interdictum à Paulo Quinto Romano Pontifice, contra Remp. Venetam publicatum, quamvis nullum, & Matricis Ecclesiæ exemplum non sequentes, sicut ipsis à Sacris Canonibus præscribitur, Venetiis discesserunt, atque alij ex ipsis tanquam seditiosi, & Reipublicæ perniciosi dimissi cum custodiis fuerunt. Quædam Instructio directa ad Populos Status Veneti, qui interdictum tanquam nullum non obseruabant, typisque mandata per templa, & publicas vias disseminata fuit, sine nomine auctoris, & loci impressionis ab iis sine dubio transmissa, qui Ecclesiæ causam tueri se falsò gloriantur,

gloriantur, qui libellus manifestam hæresim continet, vt ipsi etiam aduersarij confitentur, cum ergo primum visus fuit, vt obuiam tanto iretur malo, Quædam Propositiones, quæ octo dicuntur Catholicam continentes doctrinam ex aduerso impressæ visæ sunt sine nomine auctoris, & loci impressionis ad exemplum iam dictæ instructionis. Has mihi Romæ tribui à quibusdam Cardinalibus per viros fide dignos litteris admonitus fui, & nisi illas retractarem, vel me excusarem, fore, vt breui grauissimis pœnis, illi qui apud Pontificem ipsius vindices iure, siue iniuria videri volunt, me persequerentur, quas vt euitarem, cum iam conceptam opinionem ex animis hominum aliter non possem euellere, dictas Propositiones, iusto volumine aduersus Cardinalem Bel-
larminum

larminum Catholicis auctoritatibus, rationibusque defendi, quam etiam Defensionem Sanctæ Ecclesiæ Catholicæ, quæ errare non poteſt, iudicio ſubiecci, interim Romam ſuper generalia citatus fui ad Reſpondendum de fide, cui ego citationi, cum in nullo mea me conſcientia remorderet ſequentibus litteris Proteſtatoriis, &c. reſpondi.

Pro D. Ioan. Marſilio Presbytero Neapolitano Sacræ Theologiæ Doctore.

COram vobis Reuerendo P. Inquiſitore Generali Venetiarum comparuit Dominus Ioannes Marſilius Presbyter Neapolitanus Sacræ Theologiæ Doctor, & expoſuit qualiter ad eius notitiam peruenit: quod Romæ affixæ fuerint, & publicatæ quædam literæ citatoriæ,

ſine

ſiue monitoriæ, in quibus ad inſtantiam Reuerendi D. Ludouici Boidi I. V. D. Sanctæ Romanæ & Vniuerſalis Inquiſitionis Procuratoris fiſcalis, tanquam per edictum publicum ab Illuſtriſſimis, & Reuerendiſſimis DD. Cardinalibus Generalibus Inquiſitoribus, ipſe comparens citatus fuit, attento quod iudicialiter conſtaret ad præfatum comparentem non patere tutum acceſſum, & notorium eſſet in eius propria perſona literas eiuſmodi citatorias, ac monitoriales exequi non poſſe, ad perſonaliter comparendum in Romana Curia in Officio Sanctæ Inquiſitionis, & reſpondendum coram ipſis, vel eorum commiſſario generali de fide, ac ſe expurgandum ab obiectis de quibus in proceſſu ſub pœnis, vt in præfatis literis continetur ad quas &c. Cui citationi cum ipſe compa-

rens parere nullo modo possit, cum ipse ab hac Ciuitate Venetiarum sub pœna capitis discedere non valeat, neque illi ad Romanam Curiam pateat tutus accessus, neque per interiacentia loca securus transitus, ac præterea notorium sit, quod coram suspectis iudicibus citatur, attento quod notorium apud omnes est, quod ipse comparens sumpserit defendendam quandam Epistolam continentem octo propositiones in materia Censurarum à Sanctitate sua contra Venetam Rempublicam fulminatarum, quæ à præfatis Illustrissimis Dominis prohibitæ fuerunt, & contra quas Illustrissimus Dominus Cardinalis Bellarminus integrum edidit tractatum, quam ob rem valde eidem comparenti Iudices præfati, salua semper in omnibus illorum reuerentia

rentia ſuſpecti redduntur, cumque in Ciuitate Venetiarum adſit Sancti Officij Inquiſitionis Tribunal, in quo ter in Hebdomada illius officiales conueniunt, reſident, & ius dicunt, quod etiam conſueuit à tempore ſuæ Inſtitutionis, vſque in præſens cauſas fidei cuiuſcumque generis tractare, in illis procedere, & etiam per definitiuam ſententiam terminare, neque vnquam ad hanc ciuitatem, vllæ citatoriæ, aut monitoriales literæ contra qua ſuis perſonas ab Officio Sanctæ Inquiſitionis Romanæ conſueuerunt decerni, ſed omnes eiuſmodi cauſæ in eo Tribunali iudicantur, vnde nulla apparente cauſa propter quam præfatus comparens extra hanc ciuitatem debeat citari merito illius ſuſpicio augetur: Quibus ſtantibus provt ſtant, & ipſe comparens quatenus

opus

opus ſit legitimè probare ſe offert, proteſtatur coram vobis, quod paratus eſt quodlibet iudicium fidei in hac ciuitate ſubire, & ab omnibus ſibi obiectis ſe expurgare,& ſi quando poterit ſecure ex hac ciuitate & Dominio exire, paratus eſt ad quæcumque loca ſibi non ſuſpecta, & coram non ſuſpectis iudicibus comparere, & fidei ſuæ rationem reddere, proteſtans pariter, quod ſemper tenuit, ac in præſentiarum tenet Sanctam Fidem Catholicam Sanctæ Romanæ Eccleſiæ, quæ continetur in profeſſione Fidei Sanctæ Memoriæ Pij IV. quam ſæpe emiſit, & paratus eſt vſque ad effuſionem ſanguinis confiteri. Quapropter ad nullos actus contra ipſum in Romana Curia, aut in ipſo Sanctæ Inquiſitionis Romanæ Officio de iure deueniri poſſe. Proteſtans de nullitate

omnium,

omnium, & singulorum, quæ in eius absentia, stantibus præfatis legitimis impedimentis, agentur, aut tractabuntur, saluis omnibus aliis rationibus, & iuribus sibi in præmissis, & in aliis quomodolibet competentibus, & nihilominus si quidquam contra huiusmodi suam protestationem attentatum fuerit ex nunc, provt ex tunc de iniustitia, & de grauamine, & de illorum nullitate protestatur, ac ab eis, & ab illorum quocumque ex nunc provt ex tunc, prouocat, de nullitate dicit, & appellat ad illum siue ad illos ad quem, vel ad quos, ac ex nunc provt ex tunc Apostolos petit, non se astringens, &c.

Præsen-

Præsentata, & Accepta in tribunali Sanctæ Inquisitionis Venetiarum, vt statim Romam transmitteretur intra tempus in monitorio præfixum coram Notario, & Testibus vt in actis, die 9. Septembris 1606.

QVibus non obstantibus, immo neque ipsarum vlla mentione facta, supra posita denunciatio contra me publicata fuit, qua declaratus sum in excommunicationem maiorem latæ sententiæ, atque alias pœnas, vt ibi, &c. incurrisse, tantum ob non paritionem, planè (quod salua reuerentia dictum sit) contra omnia iura Diuina, atque humana: nam quis cum euidenti, certoque periculo mortis parere tenetur literis citatoriis ad respondendum de fide? Quis trahi potest extra tribunal loci, in quo habitat, in prima instantia, Romam,

Romam, cum alibi fieri id commode possit, & præcipuè Venetiis, cum secundum concordata causæ Sanctæ Inquisitionis, eorum qui Venetiis degunt debeant Venetiis agi, & terminari? Quis potest dici non paruisse, qui de facto fidei professionem fecit, pro qua facienda Romam citatus fuit? Quæ cum ita sint, Primo Deum Optimum Maximum, cuius causam defendi deprecor, vt Ecclesiæ suæ, promptis remediis succurrat. Deinde eos quorum interest obtestor, vt omnes simul congregentur in vnum, hasque controuersias de meo, & tuo, quæ inter Ecclesiasticos, & Laicos per sæpe magno cum Ecclesiæ detrimento, & scandalo oriuntur aliqua ratione dirimant: vt tandem spiritualia à spiritualibus, temporalia à temporalibus magistratibus administrentur,

amota Babylonica confusione. Denique omnes Christi fideles obsecro, vt causa mea cognita considerent, an iugum nostrum factum sit importabile magis illo, de quo dixit Petrus, quod neque nos, neque Patres nostri portare potuimus. Et nihilominus me in Catholicorum scriptorum numero, atque adeò in Ecclesiæ communione retineant, qui pro veritate tuenda, hæc patior, cum certus sim, cum Apostolo, quod nemo sit, qui possit me separare à charitate Christi, & Ecclesiæ nisi prius ipse me separauero, quod certè non effeci, sic me Deus adiuuet, & Sancta Dei Euangelia.

Contra veros Proteruos has duas conclusiones in loco tuto defendendas suscipio.

Si quis dixerit aliquem posse à Christo aut à Catholicæ Ecclesiæ commu-

communione ſeparari,niſi prius ipſe ſe ſeparauerit: Eſt Hæreticus.

Si quis dixerit, aliquem ſine ſua culpa excommunicatum ob hoc tantum, quia non auditur Pontifex, vel eius miniſtri non audiuntur,cum audiri, nec poſſunt, nec debent, verè, & validè excommunicatum eſſe: Eſt hæreticus, ac proinde ipſe eſt excommunicatus.

Ego Ioan. Marſilius.

Amplißimis, ac Reuerendiß. DD.

S.R.E. CARDINALIBVS,

PINELLO, ASCVLANO,

Sanctæ Ceciliæ, de Ciury, Blanchetto, Arigonio, Bellarmino, Zappatæ, de Bubalis, Monopolitano Nuncupatis Generalibus Inquisitoribus.

Amplißimi & Reuerendißimi DD.

COram vobis, Ego Frater Paulus Venetus Ordinis Seruorum compareo per has litteras, ac humillimè & ſubiectiſſimè deprecor vt ad examen reuocatis iis, quæ contra me in congregationibus veſtris acta ſunt, has meas exceptiones contra illa recipere, & admittere non dedignemini. Etenim ſub die 20. Septem-

20. Septembris in congregatione vestra decretum fuit, ne diuulgaretur, aut legeretur, vel retineretur à quoquam libellus Italico sermone à me compositus, cui titulus est, *Considerationi sopra le Censure della Santità di Papa Paolo Quinto, contra la Serenissima Republica di Venetia*, necnon alius cui titulus, *Apologia per le Oppositioni dell' Illustrissimo, & Reuerendissimo Signor Cardinal Bellarmino alli trattati, & resolutioni di Gio. Gerson, sopra la validità delle scommuniche*, ac alius à me cum aliis sex inscriptus, *Trattato dell' Interdetto della Santità di Papa Paolo Quinto*, cum nonnullis aliis eiusdem argumenti ab aliis compositis, & etiam cum omnibus componendis, tanquam in illis plurima, temeraria, calumniosa, scandalosa, seditiosa, schismatica, erronea, & hære-

hæretica, reſpectiuè deprehenderentur.

Deinde verò die 30. menſis Octobris decreta fuit contra me citatio per edictum in Romana Curia affigendum ſub excommunicationis latæ ſententiæ pœna, necnon & perpetuæ infamiæ, ac priuationis omnium, & ſingulorum officiorum, & dignitatum, ac aliis pœnis per canonicas conſtitutiones inflictis, & arbitrio veſtro imponendis vt intra terminum 24. dierum per me ipſum, & non per procuratorem compaream ad reſpondendum de fide, & me ab omnibus expurgandum. Cum fide dignorum, iuridica atteſtatione, ac aliis documentis conſtare aſſereretur, tutum acceſſum ad me non patere. provt in præfatis decretis, ſeu edictis impreſſis plenius, ac latius contineri dicitur, ad quæ &c.

Et

Et quidem Amplissimi DD. ego iuxta Sancti Petri præceptum semper paratus fui, cuique poscenti rationem reddere de ea, qua viuo fide, & spe, ac fidei iudicium publicum in Ecclesia maximè salutare, ac necessarium esse constanter affirmo, ne omni vento doctrinæ circumferamur, & ne ab iis, quibus quæstus est pietas, incauti deciperemur. Verum sicut huius Sacræ & Sanctæ rei vsus est apprimè salutaris, ita inter omnia abusus est maximè pestilens, ac perniciosus, dum innocentibus eo prætextu contra omnia diuina,& humana iura quandoque inuidia concitatur, & indefensi odiis onerantur, & opprimuntur, & sana doctrina profligatur qua mundus, & Respublicæ, iuxta Euangelica & Apostolica instituta, reguntur, & constant:Ego sanè nihil magis opto,

& cupio, quam vobis omnem obedientiam,& subiectionem præstare, & fidei meæ rationem reddere, neque enim lucem fugio,vt qui doctrinæ Catholicæ innixus (provt Dominus præcepit) Cæsari, quæ Cæsaris sunt, & Deo, quæ Dei sunt, reddidi. Verum ea est temporum conditio, vt huc vsque multa euenerint, quibus exploratum omnibus reddatur, me à citatione, & mandato vestro excusari.

Cum enim nullo seruato iuris ordine, libelli præfati auctoribus inauditis, interdicti, & prohibiti fuerint, nec ex illis excerptæ sint & signatæ, ac censuris propriis per singulas notatæ sententiæ, & propositiones vt cuiusmodi essent,& viderentur, manifestum per singulas fieret; quemadmodum olim, & in Constantiensi Concilio præsertim, fieri mos obtinuerat,

nuerat, sed, & nouo, & inaudito more, artificiosáque oratione, in illis contineri plurima temeraria, calumniosa, scandalosa, seditiosa, schismatica, hæretica respectiuè pronunciatum fuerit: ita vt ob orationis obscuritatem, & aduerbij interminatam limitationem non appareat, an illis nominibus omnibus, omnes libelli prædicti damnati fuerint, vel quo nomine quilibet dignus censeatur, atque eius rei gratia id factum fuerit, vt quandocumque, & quicquid libitum fuerit, & futurorum negotiorum rationes suaserint, de illis dicere liberum, & integrum reseruaretur, neque interim sua auctoribus defensio occurrere posset. Cumque etiam de toto argumento eodem conscribendi libri omnes iura, & rationes Reipublicæ Venetæ complexuri, iam damnati fuerint,

finis cuicunque prætensæ liti contra quemlibet eorum iurium, & rationum enarratorem,& assertorem impositus fuit. Quapropter Amplissimi Domini cum iam sententia (licet ambigua, & innumerabilibus modis explicanda) de libellis per me compositis pronunciata sit, post tantum præiudicium mihi inaudito illatum, nunc contra me iudicium aliud tanquam reintegra constitui, & me in illud vocari, & post pronunciatam sententiam citari, nullo iure decet.

Neque præterea est quod ego possim iudicium sincerum arbitrari, cum inter alios sedeat iudex Amplissimus Dominus Cardinalis Bellarminus, qui in libello, cui titulum fecit Italicum, *Risposta del Cardinal Bellarmino al trattato de i sette Theologi di Venetia, sopra l'Interdetto della*

la Santità di Nostro Signor Papa Paolo Quinto, & alle Oppositioni di Fra Paolo Servita contra la prima Scrittura dell' istesso Cardinale, se maximam iniuriam à me accepisse ex præfata Apologia apertè profitetur, & cum sibi obiecta minimè diluat, maledictorum aceruum in me cumulat, & vndique vindictam spirat, atque eam ob rem ab instituendo contra me iudicio, vel ab interueniendo (tanquam iudex) in instituto abstinere debuisset, vel Dei timore, & propria conscientia deterrente, vel saltem ne cuiquam scandalo propterea esset.

Accedit quod cum iam promulgatæ fuerint sententiæ, & censuræ contra Serenissimum Principem, Senatum, & Rempublicam Venetam, & contra illorum fautores, adhærentes, & consultores, quibus ego

ex obedientia, & cum benedictione R. Patris Prioris Generalis mei Ordinis Seruorum: pro Theologo, & Ecclesiastici Iuris Consulto inseruio, infensum in me animum, sicut alij dissimulare non possunt: ita ego non perhorrescere nequeo. Quæ cum omnibus pateant longiori enarratione non fuerant explicanda.

Cum vero fide dignorum (vt asseritur) testimonio, ac aliis documentis vobis constet, ad me, pro exequenda citatione personali, non dari tutum accessum, iisdem etiam, mihi ad vos accessum esse minus tutum, & intutissimum, multo clarius constare oportet: quamobrem & me onere, id vobis probandi, quod omnino facturus eram, subleuastis, si enim vobis potentissimis viris, vel vnius citationis exequendæ facultas non suppetit, mihi omnium

nium minimo, & veſtra, ac veſtrorum communione abſente tutus erit per veſtros tranſitus, tutus erit ad vos acceſſus?

Nec in poſtremis ponendum eſt quod Sereniſſimi Principis interdicto diſceſſus ex hoc Dominio Eccleſiaſticis prohibitus eſt, cui in primis mihi obedire oportet, tum ob communes cum omnibus rationes, tum quia ſpirituali ſeruitio Reipublicæ regulari, ac legitima obedientia adiuncto non modo à Dominio, ſed neque Ciuitate (niſi impetrata facultate) diſcedere licet.

Quod ad me attinet, Ampliſſimi Domini, paratus ſum cuicumque fidei meæ rationem reddere, & quibuſcumque iudicibus non ſuſpectis reſpondere, atque ad quæcunque tuta loca propterea proficiſci.

Quæ cum ita habeant, vos per

aduentum maximi, & tremendi iudicis, (apud quem personarum acceptio nulla erit) obtestor, ne in vermem, aut canem mortuum persecutionem intentetis, sed (provt ius exigere constat) exceptiones meas contra iudicium, iudices, & locum admittatis, & de iure factas pronuncietis. Quod si aliter à vobis factum fuerit, coram Deo, & Sancta Ecclesia de nullitate vestri Decreti, & vlterioris cuiuscumque processus dico, & Diuinæ protectioni me committo, & curam mei in illius maiestatem coniicio: quod si à vestra communione (provt comminamini vos facturos) separatus fuero contra omnem diuini, ac humani iuris dispositionem, Deo adiuuante, æquo animo ferre paratus sum, certus cùm Gelasio, quod apud Deum, & eius Ecclesiam neminem grauare

potest

poteſt iniqua ſententia. Comminatæ infamiæ perpetuæ pœna minus concutior, dicam cum Sanctiſſimo viro. Senti de Auguſtino quicquid libet, ſola me in oculis Dei conſcientia non accuſet: monuit olim Sanctus Petrus, nemo veſtrum patiatur, vt homicida, aut fur, aut maledicus, aut alienorum appetitor, ſi autem vt Chriſtianus non erubeſcat. Maximè cum Sanctis Apoſtolis gaudebo, ſi pro Chriſti, & Sancti Apoſtoli Pauli doctrina contumeliam patiar. Sed quod pro exponendis, ac defendendis iuribus Catholicæ, ac Potentiſſimæ, & toti orbi venerandæ Reipublicæ infamia notandus ſim, non erubeſco. verum quod etiam pro defendenda memoria, & fama Ioannis Gerſonis Chriſtianiſſimi Doctoris, & Excellentis doctrinæ, ac pietatis viri, & de Romana

Eccleſia

Ecclesia optimè meriti, infamiam sim passurus, libens sustinebo. Euangelicæ & Apostolicæ doctrinæ puritate, ac tantæ Reipublicæ claritate, & piissimi doctoris celebritate iniustæ, ac immeritæ infamiæ notam delendam fore confidens. Pœnas vero priuationis officiorum, & dignitatum, quas vltra excommunicationem comminamini, nihil moror. Nulla officia, nullas dignitates, aut volo, aut etiam oblatas sum recepturus, In qua vocatione me Deus constituit, diuino seruitio incumbere decretum est, huiusmodi illi, qui eas pœnas putant, commoueantur, Egò maximum puto officium, maximam dignitatem in hoc humili, & infimo gradu perpetuo viuere.

Interim vero cùm ob præfatas, & alias opportuno tempore, ac loco allegandas

allegandas causas ad vos venire ad reddendam verbis rationem fidei minimè possim per opera ante acta, & peragenda in posterum integram rationem reddidi, ac reddam, eamque obseruantiam, obedientiam, ac fidem, quam ante (præsertim tot annis, quibus Romæ versatus sum) vobis detuli, integram seruabo, sperans Deum mihi opportunitatem, spatium, & causam oblaturum, vt innocentiam meam vobis, & vniuerso orbi comprobem, ac tempore illi accepto me exauditurum, & interim facturum cum tentatione prouentum, vt sustinere possim. At vos obnixè deprecor, ac per Christi Domini aduentum, & vestrum officium, & in Dei Ecclesia locum obtestor, si quas sententias, & propositiones in scriptis meis reprehendendas duxistis (cum ex ambiguis prioris

prioris edicti verbis id coniici nequeat) illas excerpi, & suis nominibus notari, iubeatis, vt ego vel iudicio vestro, cui semper maximè deferam, adhærens, illas si minus claræ fuerint, exponam, vel amplioribus rationibus, & argumentis communiam. Interim enim dum cum aliis aliorum scriptis, & sine speciali expressione, & cum ambiguo aduerbio damnantur, nihil reprehensione dignum in illis inueniri obtestor.

Venetiis ex Conuentu Seruorum.
Die 25. *Nouembris* 1606.

FRATER FVLGENTIVS
Natione Italus, Patria Venetus,
Gente Manfredus, Fide
Christianus Catholicus,

Religione Obseruans Franciscanus Ordine Sacerdos, professione Sacer Theologus, officio Prædicator veridicus, & veræ Euangelicæ doctrinæ propugnator acerrimus, atque Apostolicæ vitæ sectator humillimus.

Reuerendissimis in Christo Patribus, DD. Archiepiscopis, & Episcopis vniuersis vnà cum omnibus cuiusuis gradus presbyteris senioribus, clericis, ac personis Ecclesiasticis, cuiuslibet ordinis religiosis regularibus, necnon & cuiuscumque status laicis sæcularibus Christianis Catholicis.

Gratiam

Gratiam Sancti Spiritus, Spiritum Christi, Zelumque Apostolorum.

AD manus iam, vel ad minus notitiam vestram antequam meam arbitror peruenisse citationem, & monitionem quandam S. R. E. Cardinalium X. Generalium in Christiana Republica Inquisitorum Romæ impressam, & affixam, ad vosque vestrorumque plurimos missam: asserentium illam met in propria persona mea iudicialiter exequi minimè potuisse, aut posse, cum ad me Fratrem Fulgentium, qui supra citatum in ea ac monitum, in hac Alma, præclaráque Venetiarum Vrbe Catholica degentem, & commorantem tutus non pateat accessus: propter eáque existimantium requisitionem ab ipsis per eorum Procuratorem fiscalem factam, iustam,

ſtam, & rationi conſonam, ipſámque citationem legitimam, monitionémque canonicam, forma, & modo, provt in ea prolixius, abundantiuſque continetur. Verùm etſi eaſdem ipſas citatorias, & monitoriales litteras rationi diſſonas, iuri omni contrarias à veritate alienas, nullam continere iuſtitiam, nullam ſeruare legem, nullam prorſus redolere Chriſtianam Charitatem perſpicuum ſit intelligentibus: atque illorum verſutias, & calumnias, calumniatorumque, & accuſantium malignorum depoſitiones non conuenientes, falſáſque agnoſcentibus: quia tamen non omnibus ita hæc perſpicua ſunt, à quibuſlibet vt clarè perſpiciantur, ſequentia illis, vobiſque ipſis notanda, & animaduertenda erunt.

I. *Conſt. Apoſto. lib. 6. c. 27.* Sanctæ

in primis Inquisitionis officium, & congregatio instituta videntur aduersus (vt ipsimet etiam Inquisitores ferunt) hæreticam prauitatem: quam sanè quidem omnes sanæ mentis & intelligentiæ cognoscunt esse, quicquid sit contra D. N. Iesu Christi Euangelium, ac fidem ab Apostolis eius traditam à Sanctis Patribus, ac Doctoribus expositam, perque eosdem à Spiritu Sancto in Generalibus œcumenicis conciliis declaratam, & decretam. Hanc verò integram, illæsam, incontaminatámque quum ipse idem Frater Fulgentius eiusdem professor, ac defensor semper & vbique professus sim, & defenderim, dicendo scribendóque,& nunc,vel hic maximè, haud certè scio ad respondendum de qua aut de quibus me expurgandum illuc coram ipsis, vel ipsorum

ipſorum Generali commiſſario vocent, citéntque, ni forſan velint, vel dicant hæretica, prauáque eſſe (quod abſit) prophetarum, Apoſtolorumque dicta, & immunditias Sacrorum Doctorum, Sanctorumque Patrum ſententias, atque decreta, quibus Dei noſtri voluntas aperitur, Chriſti Saluatoris doctrina explicatur, eius Fides roboratur, Fidelium illum ſequentium vita dirigitur, hæreſes deteguntur, hæreticique conuincuntur, errores refelluntur, vitia reprehenduntur, peccatáque arguuntur, ac peccatores ipſi reducuntur, & conuertuntur, abuſus exceſſúſque praui (quibus religio noſtra Chriſtiana obſcuratur, & confunditur) deteſtantur, è medio tolluntur, ac denique virtutes ſuadentur, bonique mores inſtituuntur. His autem fermè omnis concio,

omnis

omnis sermocinatio, omnis denique mea innititur, absoluiturque eloquutio.

II. Ad hæc verò quis Fiscalis? vel ad quid pro eis fiscus? quum non de prædiis ampliandis, aut possessionibus acquirendis, domibus construendis, aut supellectilibus possidendis (de quibus proh dolor, & pudor potissimùm concertatur, per quæve cultus diuinus minuitur, Spiritualium cura negligitur, & animarum salus periclitatur) sed de rebus fidéi tantùm spiritualibus, déque spiritibus ipsis, animabus (inquam) agitur, & pertractatur, inquisitio sine fiscali, correctioque sine fisco fieri debeat.

Quid autem à me expetitur, aut extorquetur, qui cum Petro Apostolo, Matth. 19. cæterisque omnia reliquerim sequens Christum Domi-
num

num (provt ſuo me poſt. Apoſtolos perfectiùs cunctis exemplo docuit Pater meus ſeraphicus ipſius Domini imitator mirificus, vir vndequaque Apoſtolicus Franciſcus) nil profectò habeam, quod in aliorum fiſcum, ſeu turpe ſub hac ſpecie lucrum, vel potius luxum contra Apoſtolorum vſum, ritum, inſtitutumque, inferatur, & conuertatur?

III. At ſi per me malè actum, vel non rectè probatum quid eis relatum ſit quod monitione, correctione, aut etiam punitione indigeat, aut dignum, quod per inquiſitionem corrigatur, puniaturque, nonne adeſt hic inquiſitionis officium, & Tribunal, & Generalis huius ſtatus Catholici Inquiſitor adſiſtentibus, cæteriſque officialibus, qui bis, terque per hebdomadam con-

congregantur, resident, & munus exercent? A quibus à suæ initio institutionis ad præsens vsque causæ fidei, eæque grauissimæ pertractari, in illisve procedi, atque definitiua etiam sententia terminari consueuit. Quod quidem neque hoc ipso controuersiarum (quæ haud fidei sunt) tempore non est intermissum, aut remissum, nedum corruptum, aut sublatum. Et si fortè fortuna Inquisitor ipse, seu eius Commissarius, aut Officialis alius, quod hic per se æquè tractare, aut efficere minimè valuerit iustè, Romæ pertractandum, efficiendumque minus iustè, subreptitiè, & falsò transmiserit: Romanique ipsi Inquisitores, ob id, vel aliud figmentum vellent me in suis habere (vt dicunt) manibus, vigintiquatuor tantùm dierum spatium (quo citationem

tionem ipſam pro vno, altero, & tertio, vltimoque peremptorio termino completam ſtatuunt ad procedendum in me; vt perſonaliter compaream, ſimque coram ipſis) aſſignare, nunquid non eſt hoc exterminare, extra terminos ponere, ac perimere? Eam verò appellare Canonicam, iuſtam, & legalem, diceréque (& audere) ſi ipſe citatus dicto dierum ſpatio, quo litteræ citatoriæ huiuſmodi affixæ ipſum arctent, non comparuerit, velle contra eum procedere, & procedi mandare iuſtitia mediante, nonne ridiculum eſt audire, & tirannicum? Alias expertus cum Sanctiſſimo Vate dicere poſſum. Quoniam vidi iniquitatem, & contradictionem in ciuitate: cumque Eccleſiaſte: In loco iudicij impietatem, nullo iuris iuſtitiæve ſeruato ordine, quin-

imò contra omnem ordinem, Iusque omne diuinum, nedùm humanum, ac gentium etiam infidelium, qui absque fide & lege, præter naturalem: qua (natura dictante) Deum credunt esse mundi rectorem, ac iustum inquirentium se remuneratorem: iustè & ipsi iudicant, ea, quæ legis sunt naturaliter facientes. Contra verò facere, contrave rationem præcipere non solùm iniusti, sed & tiranni est, Deus enim Omnipotens impossibilia non præcipit, ac in his, quæ præcepit hominem ad ea, quæ sibi naturaliter, ac ciuiliter impossibilia sunt, minimè impellit, aut arctat: præcepisseque eum aliquando talia asserere, aut asseueranter dicere, hæresis est. Hæreticum itaque pronunciare, ac tirannicum præcipere, impossibile esse quis non sciat?

Sciunt

Sciunt ipsimet, & incunctanter affirmant litteras eorum citatorias ad me citatum nequaquam tutò peruenire posse: sciuntque, & scire multo certius debent memet, & multo minus ad eos personaliter accedere haud licere: sed neque hinc pedem extra mouere. Verùm & si liceret, & possem, cùm præfatæ citationis eorum notitia ad me die solum huius vigesimasecunda peruenerit, qui fieri (quæso) potest, vt ad assignatam ab ipsis diem: quæ erit vigesimaoctaua eiusdem mensis, media hyeme hinc pauper, pedestris, pedesque nudus, non lectica, aut vehiculo, non curru, vel Rheda, aut equo, & sine pecunia & pera: (quæ norma eundi à Christo Domino præscripta est discipulis sancti eius Euangelij prædicatoribus) prędicans ipse Euangelicéque ambulans,

ambulans, illuc me conferam, transferam, vel potius transuolem?

IV. Et quæ (amabo) necessitas impulit, vel vtilitas allicit? vel ratio ostendit, aut æquitas (nè dicam charitas vrget) persuadet me subtrahere panem (quod non fecit magister meus veritatis prædicator) hisce confusis paruulis petentibus, & qui eis frangat non habentibus, seu potius ob vanum istius interdicti timorem: aut forsan aliquam exinde (licet in reliquis illud non seruent) exspectationem non audentibus, veluti mutis canibus latrare non valentibus effectis, & sic relinquere verbum Dei, quod Spiritus Sancti ope per os meum tanta cum præclaræ huius, Catholicæque Vrbis Venetæ necessitate egreditur, tanta auiditate esuritur, tanta attentione auditur,

ditur, mansuetudine suscipitur, ac vtilitate retinetur? Volunt fortassis, vel cupiunt, Pastores hunc aliis populum Catholicum, piumque Sacris priuatum, pabulo etiam verbi priuari? Priuationis vero pœnam, infamiæ notam, atque excommunicationis sententiam, quas minitantur mihi, non formido, aut timeo: cum omnibus nedum rebus, sed affectibus ob Christi Domini sequelam sponte priuatus priuari, nisi Dei gratia, (quæ ab hominibus sicuti non datur, ita non aufertur) non timeam: neque per infamiam, & bonam famam assuetus, vt seductor, & verax, infamari, nisi peccato, possim, quod solum facit infamem, & sine quo excommunicatio infligi non potest, & si infligatur, indebitam, & iniustam, ac proinde non timendam Doctorum

sententiæ, atque Patrum decreta conclamant.

V. Quod etsi ipsorum successores aliter iudicantes, indignam, & malignam, vtpote indebitam, ac iniustam per testium inuidorum malignantium depositiones falsas, veluti iustam, & rationi consonam attenderunt Fiscalis, eorum quærulantis requisitionem: cur non potius meam, quæ admittatur, nedum audiatur, dignam excusationem, & satis probatam rationem, nec non, & impossibilem accessionem, imo ad Romam accedendum, vel Venetiis abscedendum, aliterve respondendum, alio modo expurgandum, seu aliud faciendum, dicendum impossibilitatem non attendant? sin verò non attenderint, sed aliquid indebiti, & iniusti contra me, ipsum sic absentem, & obedien-

obedientem, Catholicumque credentem, ac Catholicè docentem, attentauerint, ex nunc prout ex tunc, coram vobis, & tota Ecclesia protector de iniustitia, grauamine, ac nullitate. atque à quocunque ex tunc prout ex nunc, de nullitate dico, deque grauamine, & iniustitia appello ad quem, vel ad quos ex nunc prout ex tunc, iudicium rectum non suspectum spectat, spectabitque: in nullo, ad nullumque me adstringens: paratus tamen semper ad satisfactionem omni poscenti me rationem de ea, quæ in me est, spe, atque fide: sed cum modestia, & timore conscientiam habens bonam: vt in eo, quod detrahunt mihi confundantur, qui calumniantur meãm bonam in Christo conuersationem: Melius est enim, vt benè faciens (si voluntas

Dei velit) pati quam malè faciens. Vtinam ſibi ipſis, & vniuerſo gregi, attenderent, & non ſpiritibus erroris: nec intenderent mandatis hominum auerſantium ſe à veritate: ſed neque fabulis, & genealogiis interminatis, quæ quæſtionem præſtant magis, quam ædificationem Dei, quæ eſt in fide.

VI. Intendere autem, atque attendere diligenter vos velim, Sancti Reuerendiſſimique Patres, compresbyteri, confratres, ac commilitones mei in Chriſto, quæ oppoſita ſunt ante faciem veſtram. Quod etſi vos ipſi non intenderitis, & attenderitis, intendet, attendetque certè Deus, atque videns, inquirenſque in adiutorium meum intendet: quemadmodum, & ſua bonitate, clementia, & iuſtitia, altero ab hoc anno intendens, attendens,

videnſque,